

TA'LIM MENEJMENTI BO'YICHA MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHDAGI XORIJIY TAJRIBA (ZAMONAVIY TAJRIBA)

Axmedova Nigina Radjabovna

Osiyo xalqaro universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrası

Ikkinchi kurs magistratura talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20454758>

Annotasiya: Ushbu maqolada ta'lim muassasalaridagi mavjud boshqaruv o'quv dasturlari tahlil qilinadi, mavjud muammolar o'rganiladi va ularning samaradorligi baholanadi. Qonunchilikdagi o'zgarishlar, mehnat bozori ehtiyojlari va ijtimoiy muhitga javoban ta'lim dasturlarini yangilashga alohida e'tibor qaratiladi. Menejment o'quv tizimlarini takomillashtirish bo'yicha muvaffaqiyatli misollar va tavsiyalar ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: O'quv dasturlari, boshqaruv, ta'lim muassasalari, samaradorlikni baholash, o'quv muammolari, qonunchilikdagi o'zgarishlar, mehnat bozori talablari.

So'nggi yigirma yil ichida ta'lim yetakchilari uchun professional tayyorgarlik masalasi global ta'lim siyosatining markaziy masalasiga aylandi. Xalqaro tashkilotlar - OECD, UNESCO va Jahon banki - maktab rahbariyatining sifati va o'quvchilarning akademik yutuqlari o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlikni bir necha bor hujjatlashtirgan. OECDning o'nlab mamlakatlarda islohotlar uchun boshlang'ich nuqta bo'lib xizmat qilgan "Maktab rahbariyatini takomillashtirish" (2008) tadqiqotida maktab direktori o'qituvchi sifatidan keyin bolalarning o'qishiga ta'sir qiluvchi ikkinchi eng muhim omil ekanligi aniqlandi. Bu kashfiyot maktab rahbarining ma'mur sifatidagi mavjud tushunchasini bekor qildi va odamlarni bu rolga qanday qilib maxsus tayyorlash kerakligi masalasini ko'tardi. Aynan o'shanda global miqyosda ixtisoslashgan dasturlar va institutlar to'lqini paydo bo'la boshladi, ularning ba'zilar hozirda etalon modellar hisoblanadi.

Ushbu tanqidga javoban yangi avlod dasturlari paydo bo'ldi. Eng mashhur misol - bu shahar maktablarida direktorlar uchun intensiv, bir yillik o'quv dasturini ishlab chiqqan notijorat tashkilot bo'lgan New Leaders (2000-yilda Nyu-York shahrida tashkil etilgan). Dastur yozgi nazariy modulni o'quv yili davomida mavjud maktablarda immersiv rezidentura bilan birlashtiradi: ishtirokchilar vaqtlarining kamida 80 foizini tajribali ustozlar rahbarligida maktab muhitida o'tkazadilar. 2023-yilga kelib, asosan ijtimoiy himoyaga muhtoj o'quvchilar ulushi yuqori bo'lgan maktablarda ishlaydigan 6000 dan ortiq ma'murlar dasturni tamomladilar. Mustaqil baholashlar shuni ko'rsatadiki, dastur bitiruvchilari o'z maktablarida akademik ko'rsatkichlarni yaxshilashda statistik jihatdan sezilarli natijalarga erishmoqdalar.

Tuproqqa farqli model - bu biznes va notijorat sektoridan yetakchilarni ta'limga jalb qilish uchun mo'ljallangan Ta'limni boshqarish bo'yicha keng rezidentura modeli. Ikki yillik rezidentura ishtirokchilari maktab okruglari va ta'lim tashkilotlarida real boshqaruv lavozimlarini egallaydilar va bir vaqtning o'zida tuzilgan professional rivojlanish dasturida ishtirok etadilar. Ushbu modelning tanqidchilari korporativ boshqaruv mantiqlarini ta'limga o'tkazish bilan bog'liq xavflarga ishora qiladilar, ammo tarafdorlar sektorni tizimli yangilash uchun turli xil boshqaruv madaniyatlarining muhimligini ta'kidlaydilar. Tizimli darajada Wallace jamg'armasi Amerika modelining asosiy elementiga aylandi. U 2000-yillardan beri maktab rahbariyati tadqiqotlarini ham, o'quv dasturlarini ishlab chiqishni ham moliyalashtirib kelmoqda. Jamg'arma tomonidan moliyalashtiriladigan Universitet Direktorlarini Tayyorlash Tashabbusi (UPPI) yettita yirik universitetni - Shimoliy Karolina Universitetini, Denver Universitetini, Oklahoma Davlat Universitetini va boshqalarni - direktorlarni tayyorlash mazmuni va formatlarini tubdan qayta ko'rib chiqish maqsadida jalb qildi. Yangilangan dasturlarning umumiy xususiyatlari klinik

komponentni kuchaytirish, haqiqiy maktab okruglari bilan hamkorlik va kursga asoslangan o'qitishdan loyihaga asoslangan o'qishga o'tishni o'z ichiga oldi.

NCSL Milliy Liderlikni Rivojlantirish Dasturini ishlab chiqdi va amalga oshirdi. Britaniya modelining teng darajada muhim hissasi tadqiqotchi Devid Xopkins tomonidan ishlab chiqilgan va Milliy Ta'lim Liderlari (NLE) dasturida mujassamlangan tizimli liderlik konsepsiyasi bo'ldi. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, eng samarali direktorlar nafaqat o'z maktablari uchun mas'ul, balki qo'shni maktablarni rivojlantirishda ham faol ishtirok etadilar - maslahatchilar, ustozlar yoki vaqtinchalik ma'murlar sifatida. 2020-yilga kelib, Angliyada 1500 dan ortiq milliy ta'lim rahbarlari qiyin ahvolda bo'lgan maktablar bilan hamkorlikda ishlagan. O'qitish va boshqaruv mukammalligini gorizonttal ravishda tarqatishning ushbu modeli xalqaro qiyosiy tadqiqotlarda eng ko'p tilga olinganlardan biriga aylandi.

Xalqaro tajriba tahlili eng rivojlangan ta'lim boshqaruvi o'quv tizimlariga xos bo'lgan bir nechta izchil naqshlarni ochib beradi.

Birinchidan, hamma joyda bilimga asoslangan modeldan kompetensiyaga asoslangan va amaliy o'qitish modeliga o'tish kuzatilmoqda: nazariy kurslar klinik dasturlar, rezidentura va real maktablardagi loyihaga asoslangan faoliyatga yo'l ochmoqda. Qo'shma Shtatlar, Buyuk Britaniya va Singapur kabi mamlakatlar an'anaviy universitet dasturlarining natijalaridan umidsizlikka tushib, mustaqil ravishda bu xulosaga kelgani muhim.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Suxareva O.A. 19-asr oxiri - 20-asr boshlarida Buxoroning so'nggi feodal shahri: Hunarmandchilik sanoati. Toshkent. 1962.
2. Lyushkevich F.D. Buxoro viloyati aholisining an'anaviy ayol bezaklari (20-asrning birinchi yarmi) / MAE to'plami. 43-jild. - L., 1989.
3. Faxretdinova D.A. O'zbekiston zargarlik san'ati. Toshkent. G'afur G'ulom. 1988.
4. Sodiqova N. G'aybullayeva Yu. 19-20-asrlar o'zbek milliy bosh kiyimlari. Toshkent. Sharq. 2014. -B. 142.
5. Dala ma'lumotlari, Buxoro viloyati, Buxoro shahri, Mirzo Ulug'bek MFY, Bozori Gul ko'chasi, 2026-yil fevral.
6. Dala ma'lumotlari, Buxoro viloyati, Buxoro shahri, Joybor MFY, Joybor, 2025-yil mart.
7. Bursali M.N. Hazrat Ali Murtazo. Toshkent. "ISHONCH VA QO'LLAB-QUVVATLASH". 2023.
8. Musurmonov E. Xitoy va Turon tarixi va afsonalaridagi o'xshashliklar.// "Ma'naviy hayot" jurnali, 2025-yil 2-son.
9. O'zbekiston hunarmandchilik soati. Entsiklopediya. I-tom. "O'zbekiston Milliy Entsiklopediyasi" davlat ilmiy nashriyoti. - T.: 2016.
10. Lyushkevich F. D. Buxoro viloyati aholisining an'anaviy ayol bezaklari (XX asrning birinchi yarmi) / Shanba. MAE. T. XLIII. - L., 1989 yil.
11. Dala ma'lumotlari, Buxoro viloyati, Buxoro shahri, Qutisoz MFY, Qutisoz ko'chasi, 2026 yil fevral.
12. Dala ma'lumotlari, Buxoro viloyati, Buxoro shahri, Shergiron MFY, Dilkash ko'chasi, 2026 yil fevral.